

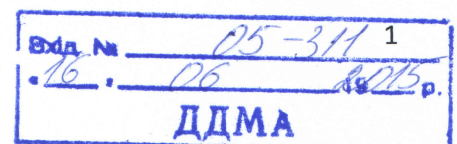
ВІДЗИВ
офіційного опонента кандидата економічних наук
Бурлаки Володимира Григоровича
на дисертаційну роботу Кондратової Наталі Володимирівни
«Стратегія державного регулювання ринку нафтопродуктів України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Вивчення дисертації здобувача, автореферату та опублікованих праць за темою дисертаційної роботи, дає підстави для розгорнутої характеристики основних результатів авторського дослідження та визначення її відповідності критеріям, які викладені у «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок з науковими програмами

Україна, що пізніше за інші країни стала на шлях радикальних ринкових реформ, у тому числі і в нафтовому секторі, також широко використовує методи державного регулювання для подолання системної кризи і переходу на шлях стабілізації і піднесення економіки. При цьому створення нового господарського механізму відбувається під впливом прогресивних змін у податковій, кредитній і ціновій політиці держави, стимулювання розвитку різних форм власності і заохочення конкуренції. З огляду на це успішна реалізація стратегічних намірів у паливно-енергетичному комплексі України багато в чому буде залежати від ефективної інституціональної діяльності держави в нафтовому секторі, і тому вирішенню зазначених вище питань слід приділяти підвищену увагу.

Основними завданнями державного регулювання в нафтовому секторі України є: сприяння конкуренції; забезпечення проведення цінової і тарифної

політики; захист прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти, переробкою нафти, зберіганням, транспортом і реалізацією нафти і продуктів її переробки; захист прав споживачів нафти, а також працівників галузі. За минулі роки інституційні зміни в українському нафтовому секторі було скеровано на вирішення вузлових проблем розвитку транспорту нафти і диверсифікацію її постачальників, нафтовидобувної, нафтопереробної промисловості, виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел та альтернативних видів палива. За цих умов набуває особливого значення проведення дослідження спрямованого на вдосконалення стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів відповідно до впровадження основних положень оновленої Енергетичної стратегії України на період до 2030 року, що свідчить про актуальність дисертаційної роботи Кондратової Н.В.

Дисертаційне дослідження Кондратової Н.В. тісно пов'язане із науково-дослідною роботою Донецького державного університету управління МОН України, зокрема за такою темою: «Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів і підприємств» (номер державної реєстрації 0113U005211).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації, їх достовірність і новизна

Основні наукові положення, висновки і пропозиції є достовірними, отримані автором особисто, достатньо обґрунтованими. Вони базуються на результатах системного аналізу теоретичних, практичних і методичних засад механізму реалізації стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, опрацюванні значної кількості літературних джерел, використанні офіційної статистичної інформації і застосуванні сучасних методів їх аналізу та моделювання. Автором широко використовуються нормативно-правові акти України, методичні та інструктивні матеріали, інформаційні матеріали міністерств та відомств.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження отримані

дисертантом особисто і характеризуються науковою новизною. На мою думку, варто відмітити тільки ті пункти наукової новизни, які заслуговують на увагу, зокрема:

- розвинуто систематизацію напрямів нормативно-правового регулювання ринку нафтопродуктів, які запропоновано структурувати за трьома аспектами: законодавче регулювання господарської діяльності суб'єктів ринку нафтопродуктів, що включає антимонопольне, антидемпінгове та ін., законодавчі акти, на яких ґрунтується виробнича діяльність нафтопереробних заводів; торгівля нафтопродуктами, що створює базу для встановлення цін, державного контролю якості нафтопродуктів та прозорості торговельних відносин на ринку; законодавче регулювання фінансових відносин суб'єктів ринку нафтопродуктів із Державним бюджетом з приводу сплати акцизних зборів, мита та рентних платежів добувними компаніями;
- удосконалено концептуальні положення стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів, які полягають у теоретико-методологічному обґрунтуванні напрямів діяльності держави щодо створення правових й економічних передумов, необхідних для ефективного функціонування ринкового механізму згідно з державними цілями та пріоритетами національної енергетичної безпеки, соціальними програмами розвитку;
- розвинуто систематизацію стратегічних орієнтирів державного регулювання за рівнями національної економіки, що, на відміну від існуючих, дозволяє комплексно визначити напрями вирішення проблеми розвитку ринку нафтопродуктів. Реалізація ідентифікованих стратегічних орієнтирів сприятиме нарощуванню обсягів виробництва нафтопродуктів, підвищенню їх якості, скороченню імпорту моторного палива, задоволенню попиту на ринку вітчизняною продукцією, а отже, сталому економічному зростанню держави та її енергетичній безпеці;
- удосконалено методичний підхід до вибору стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, що враховує критерії

забезпечення енергетичної безпеки країни, вимоги ЄС до створення резервів нафти та нафтопродуктів, можливості нарощування виходу нафтопродуктів у процесі переробки сировини на основі прогнозованого стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності нафтодобувних і нафтопереробних підприємств. Запропонований підхід дозволяє економічно обґрунтувати напрями державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів;

- удосконалено механізм державного регулювання ринку нафтопродуктів України, що передбачає застосування методу когнітивного маятника з позиції врівноваження попиту і пропозиції та узгодженості інструментів податкового, митного, інвестиційного, інноваційного, економічного та соціального впливу на розвиток ринку нафтопродуктів;
- запропоновано рекомендації щодо удосконалення напрямів стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, що полягають в обґрунтуванні доцільності застосування стратегії активної державної підтримки виробництва або стратегії врівноваження попиту та виробництва через стимулювання виробництва й обмеження попиту, що дозволять підвищити енергетичну незалежність України та забезпечити зростання показників розвитку національної економіки.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Наукова значущість поданої дисертації визначається поглибленням теоретико-методичних положень та розробленням науково-практичних рекомендацій щодо формування засад стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів України, вдосконалення механізму її реалізації, спрямованого на забезпечення енергетичної безпеки України.

Прикладні аспекти роботи обґрунтовуються можливістю застосування основних результатів дисертаційного дослідження на підприємствах НАК «Нафтогаз України» з метою оцінки динаміки та актуального резервного забезпечення; ТОВ ТД «СКФ» з метою удосконалення напрямів державного

регулювання ринку нафтопродуктів відповідно Енергетичної стратегії України на період до 2030 року.

Окремі теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальних дисциплінах Донецького державного університету управління, зокрема: «Державне регулювання економіки» і «Методика аналізу кон'юнктури світових товарних ринків».

4. Структура і зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Кондратової Н.В. складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу викладено на 166 сторінках основного тексту, містить 16 таблиць і 38 рисунків, та 6 додатків на 20 сторінках. Список використаних джерел викладений на 15 сторінках і нараховує 175 найменувань.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми, розкрито ступінь дослідження проблеми, зазначенні вчені, на результати наукових досліджень яких спирається автор, відображено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і задачі дослідження; вказано об'єкт і предмет, і методи дослідження; обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та прикладне значення, вказано особистий внесок здобувача, апробацію результатів роботи, наукові публікації, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади державного регулювання ринку нафтопродуктів України з позиції стратегічного підходу»** (с. 11-58) автор досліджує існуючі теоретичні підходи до поняття та структури ринку нафтопродуктів, основних тенденцій його розвитку; аналізує напрями нормативно-правового регулювання ринку нафтопродуктів; завершаючим та логічним аспектом першого розділу є запропоноване удосконалення концептуальних положень стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів.

У другому розділі «**Методичне забезпечення стратегії державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів України**» (с. 59-107) дисертант розглядає стратегічні орієнтири державного регулювання ринку нафтопродуктів; пропонує методичний підхід до вибору стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів; обґрунтовує набір стратегій державного регулювання ринку нафтопродуктів та механізму її реалізації, що дозволять врівноважити попит та пропозицію.

Третій розділ «**Удосконалення стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів України**» (с. 108-161) відображає розроблені автором рекомендації щодо: формалізації методичного підходу до вибору стратегії державного регулювання ринку нафтопродуктів; застосування напрямів державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів у довгостроковому періоді; напрямів стратегії державного регулювання розвитку ринку нафтопродуктів.

Тому роботу можна вважати завершеною працею, що відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. Вимоги до оформлення роботи дотримані в повній мірі.

5. Недоліки та дискусійні питання дисертаційного дослідження

В дисертаційному дослідженні Кондратової Н.В. є певні недоліки, які носять дискусійний характер, зокрема:

1. Розглядаючи організаційну структуру ринку нафти і нафтопродуктів, необхідно конкретніше охарактеризувати місце і значення посередників, які більш ніж інші складові цього ринку потребують державного регулювання (с. 14).
2. Аналіз сучасного стану ринку нафти і нафтопродуктів слід було підсилити відношенням автора до його узагальнюючої характеристики, яка в Україні відповідає вимогам ринку продавця на відміну від ринку споживача у країнах ОЕСР. Необхідно конкретніше охарактеризувати взаємозв'язок елементів цих систем (с. 11-25).

3. Досить дискусійним виглядає висновок автора, який вбачає основною проблемою розвитку нафтового сектору у забезпеченні її нафтою (с. 23). Співставлення необхідних інвестицій показують, що більш ефективним напрямком їх використання може бути модернізація НПЗ з метою поглиблення переробки нафти до 80-86% проти розробки нових покладів нафти.
4. В дисертації розглядаються питання законодавчого регламентування ринку нафтопродуктів (с. 25-44). У той же час мало уваги приділяється ефективності нормативно-правового забезпечення нафтового сектору, а саме імплементації законодавства України в систему країн Євросоюзу (у т.ч. перехід на виробництво моторних палив за Євростандартами; розроблення проекту будівництва сучасного НПЗ; впровадження прогресивної екологічної технології регенерації відпрацьованих мастильних матеріалів; організація виробництва заміників нафтовим моторним паливам аналоговими продуктами із відновлюваної сировини та ін.).
5. Віддаючи належне державному регулюванню в деяких сферах економіки, слід відзначити, що у нафтовому секторі країн ОЕСР домінують типові для ринку відношення, яким відповідає приватна власність, як домінуюча і така, що забезпечує прибуткову діяльність. Тому при розгляді концептуальних засад стратегії державного регулювання (с. 45-57) слід вважати помилкою посилання на дослідника Г.Рябцева про те, що виведення значної частини виробничого потенціалу з державного сектора було помилкою (с. 51). У той же час не можна ігнорувати потенціальні можливості держави у стимулюванні як виробництва, так і ринкових відносин у сфері нафти і нафтопродуктів.
6. У розробці стратегічних орієнтирів з можливим використанням державного регулювання ринку нафтопродуктів, доречно визначити шляхи протидії підвищенню світової ціни на нафту як основу концептуального розвитку (с. 59-72).

7. В роботі наголошується, що цінові фактори, мають бути контрольовані державою (с. 85), тоді як цей процес на світовому ринку у більшій мірі носить стихійний характер і знаходиться під впливом основних продуцентів нафти (країни ОПЕК та ін.). Тому фактори ціноутворення на нафту і нафтопродукти носять глобалізаційний характер, і у меншій мірі залежать від державного регулювання.
8. Важливим при прогнозних розрахунках обсягів внутрішнього виробництва нафтопродуктів слід вважати визначення впливу зростання світової ціни на нафту за допомогою використання відповідного коефіцієнта у формулі наведеній на с. 137. Також у цій формулі помилково наведено як складовий показник імпорту нафтопродуктів (I_p) замість відповідного показника імпорту нафти (I_0).

6. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих наукових фахових виданнях

Основні результати дослідження відображені у значній кількості наукових публікацій та в повній мірі висвітлюють науково-практичну цінність наукових здобутків автора. За темою дослідження Кондратової Н.В. має 9 наукових праць загальним обсягом 4,31 друк. арк. (особисто автору належить 3,87 д.а.), у тому числі 6 праць у наукових фахових виданнях: 5 статей – у наукових фахових виданнях України і 1 стаття – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних економетричних баз; 3 праці – у збірниках тез доповідей міжнародних науково-практичних конференцій.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Зміст автореферату в повній мірі відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження.

8. Загальний висновок

В цілому, узагальнюючи наукові результати дисертаційного дослідження Кондратової Н.В., необхідно відзначити, що мета роботи досягнута, а поставлені задачі – вирішені. Дисертаційна робота «Стратегія державного регулювання ринку нафтопродуктів України» є завершеною науковою працею,

має наукову новизну, теоретичне і прикладне значення, отримані результати в повній мірі науково обґрунтовані та в сукупності вирішують важливе наукове завдання – обґрунтування стратегії державного регулювання вітчизняного ринку нафтопродуктів, спрямованої на забезпечення енергетичної безпеки України.

Дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні, за змістом і оформленням відповідає п. 9; 11; 12; 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій. Її автор, Кондратова Наталя Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Офіційний опонент,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу
інноваційної політики, економіки
та організації високих технологій,
ДУ «Інститут економіки
та прогнозування НАН України»**

В.Г. Бурлака

*Вірник
Веня* *опермлюю 16.06.2015р.*
свп Я 12.10.13

Т.В. Веріє